

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

LANDBYGNINGSMUSEET
DEN FYNSKE LANDSBY

Vejledning

LANDBYGNINGSMUSEET
DEN FYNSKE LANDSBY

Vejledning

DEN
FYNSKE
LANDSBY
VED ODENSE
OPRETET 1946

ADGANG HVER DAG FRA KL. 10

MUSEUMSDIREKTØRENS KONTOR

MØNTERGAARDEN

TLF. ODENSE 574

LANDBYGNINGSMUSEETS

TEGNESTUE

TLF. DALUM

618

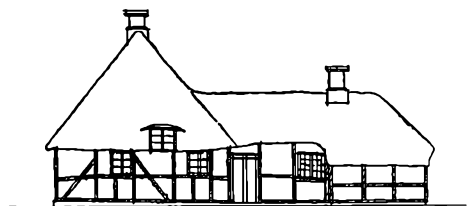
Den fynske Landsby.

En Forfatter, der i 1837 gav en Beskrivelse af Svendborg Amt, bryder ud i Lovprisning over Fyns Dejlighed. „En vis Ynde, der ligesaa meget skyldes Naturen som Menneskernes Vindskibelighed, ligger udbredt over hele Amtet, ja over hele Fyens Land, hvorfor Fyen ogsaa forekommer den Reisende som en stor Have.” Denne Lovprisning af Fyn møder man atter og atter i Poesi og Prosa. Man bliver ikke træt af at besynges Naturen, at rose Fynboerne for deres Sans for Hygge og Skønhed, deres muntre Lune og deres Flid. Deres Hjem præges af disse Egenskaber. I Køkken og Bryggers skinner Messing- og Kobbertøj om Kap, Møblerne er malede med Blomster i livlige Farver, i Sengene ligger de store hjemmевævede Dynner festligt skinnende i rødt, hvidt og blaat. Gaardenes Straa- tag skærmer mod Sommerens Varme og Vinterens Kulde. Bindings- værket er malet i brune eller sorte Farver og danner en skarp Mod- sætning til de lyse Flader. Den fynske Landsby med sine Haver og Humlegaarde, sine klukkende Høns, sine skræppende Gæs og gry- nende Svin er Billedet paa Idyl.

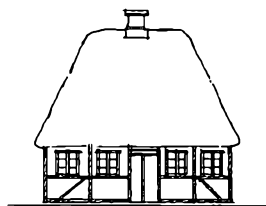
Eller var. Thi siden vort Aarhundredes Begyndelse er de grund- murede Huse, som daarlige Efterligninger af Købstadens Bygge- sik, begyndt at sprænge det gamle Billedes Rammer, og om faa Aar vil det ikke mere være muligt at danne sig en Forestilling om, hvorledes vore Fædres Levevilkaar har været.

Derfor blev Landbygningsmuseet „Den fynske Landsby” rejst. Sagen blev taget op i 1941. Midler blev skaffet fra Private, fra Stat og Kommune, og der blev ydet Støtte fra By og Land. 22. Juni 1946 aabnedes dette Museum for Publikum. En halv Snes Byg- ninger var rejst, men Maalet er at naa det dobbelte Antal. Siden har Tusindvis af Gæster passeret Museets Indgangsporte og har stiftet Bekendtskab med Fortiden paa en Maade, der forener det nyttige med det behagelige.

„Bomhus“ fra Langeskov.

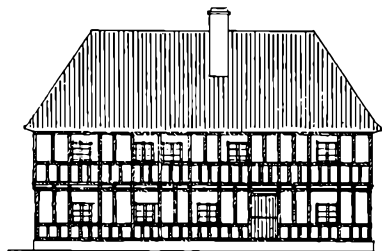

Mod Vest

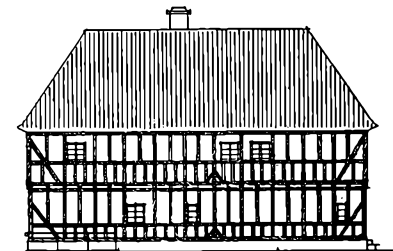

Mod Nord

Lade fra Brahesborg.

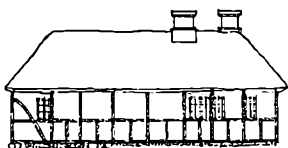

Mod Vest

Mod Øst

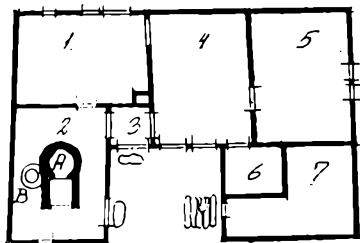
Hus fra Lunge Bjerge.

Mod Nord

Mod Syd

1. Køkken — 2. Bryggers — 3. Gang — 4.—5. Stuer — 6. Alkover — 7. Brændsel — A. Bageovn — B. Grukedel.

1. Bomhuset fra Langeskov.

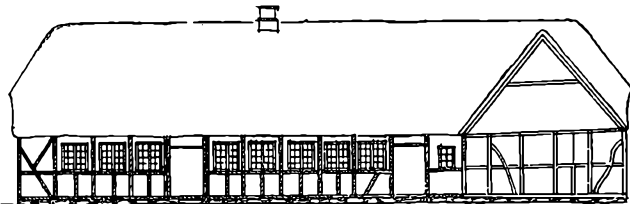
Naar man kommer inden for Museets Port, ligger Bomhuset paa venstre Haand. I Slutningen af 1700-Tallet blev de store Hovedlandeveje igennem Landet anlagt, herunder ogsaa Landevejen Nyborg—Middelfart. For at faa dækket Udgiften til disse Vejanlæg blev der med visse Mellemrum opkrævet Bompeng, og dette Hus har tjent som Bomhus og Bolig for Bommanden. Nu er det Bolig for Museets Kustode.

2. Brahesborggladen.

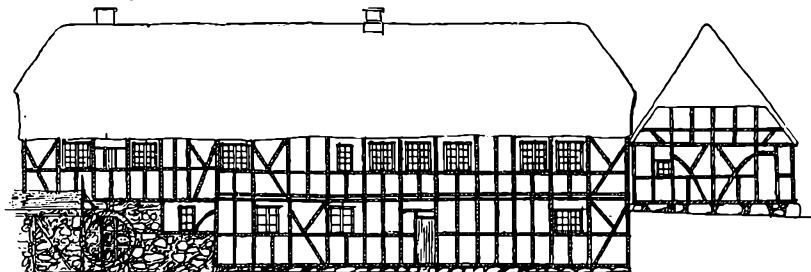
I 1935 skænkede Kammerherre Treschow, Brahesborg, Odense By denne Bygning, oprindeligt med den Tanke, at den kunde benyttes sammen med Museumsbygningerne i Møntestræde. Men den havde staaet i Aarhundreder som Kornlade ved Brahesborg og er muligt flyttet fra Østrupgaard af Rigsraad Jørgen Brahe, „den lille Konge paa Fyn” (1585—1661). Derfor vilde det være rimeligt, at den fik sin blivende Plads i mere landlige Omgivelser. Med sit svære Tømmer i to Stokværk er den en typisk Repræsentant for Byggeskikken omkring 1660, som denne fik Udtryk i de fynske Herregaarde og i de velhavende Borgeres Byggeskik. Den hæver sig højt over de lave Bondebygninger, som Herremandens Slot stod over Bondens Bolig.

3. Huset fra Lunge Bjerge.

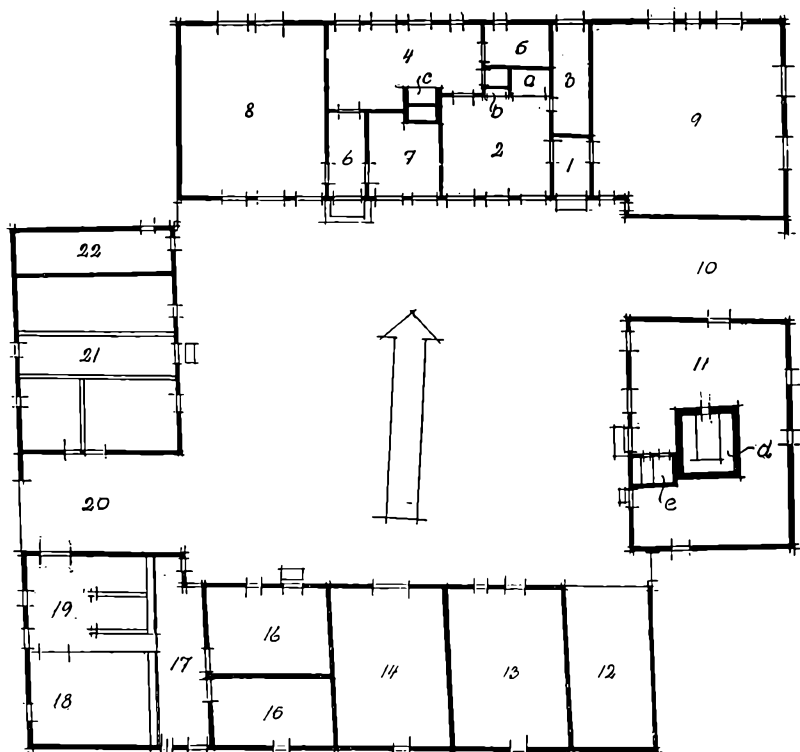
Som en morsom Kontrast til den anselige Brahesborgglade ligger paa den modsatte Side af Vejen det lillebitte Hus fra Lunge Bjerge ved Gelsted. Det er trelænget, som saa mange fynske Husmandshuse. Men til Trods for det beskedne Omfang har det baade Opholdsstue, Bryggers med Bagerovn og Udhus. Nu anvendes det til Udsalgssted for Museets Turistvarer m. m.

Stuehus mod Syd

Stuehus mod Nord

1. Forstue — 2. Møllestue — a. Alkove — b. Skab — 3. Pigeværelse — 4. Køkken — c. Skorsten med ildsted — 5. Spisekammer — 6. Forstue — 7. Gæstekammer — 8. Storstue — 9. Mølleri — 10. Portgennemkørsel — 11. Røgeri — d. Maltkølle — e. Røgeovn — 12. Vognport — 13. Lo — 14. Tærskelo — 15. Rum til Hakkelsemaskine — 16. Karlekammer — 17. Fodergang — 18. Kostald — 19. Hestestald — 20. Portgennemkørsel — 21. Svinestald — 22. Hønseshus.

4. Davinge Vandmølle.

Vi fortsætter Vandringen ad Vejen langs Mølledammen og kommer til Davinge Vandmølle. Nu er Vandmøllernes Tid forbi, men endnu for en Menneskealder siden stødte man paa dem overalt i Dalsænkninger ved de smaa Aaer. Navnlig paa Østfyn fandtes de i rigt Maal. Møllen i Davinge havde et Landbrug med 30—40 Tdr. Land og hørte i sin Tid under Sanderumgaard. Derfor virker den som en almindelig firlænget Bondegaard, naar man træder ind paa Gaardspladsen. Men saa snart man kommer ind ad Stuehusets Dør, føres man ind i Mølleriet, hvor de store Kværne blev sat i Bevægelse af Vandet, der fra Dammen lukkedes ud over det mægtige Overfaldshjul. En Trappe fører ned i den store Kampestens-kælder, hvor Mølleakslen er ført igennem Muren og staar i Forbindelse med Kværnene. Flytningen af Bygningerne til Den fynske Landsby kræver et stort forberedende Arbejde. Forud for Nedbrydningen gaar et omfattende Opmaalings- og Fotograferingsarbejde. Hver Bjælke og hver Sten i denne store Kælder er bleven nummereret og hver Skævhed maalt ind. Alt er flyttet ind og anbragt nøjagtig paa samme Maade. Selv Ildstedernes sodsværtede Sten er kommet ind. Derfor har det været muligt at bevare den Patina, som Aarene har givet de gamle Huse, og hvorpaa deres Charme beror.

Fra Mølleriet gaar man tilbage til Skænkestuen. Her sad Bønderne og ventede, medens de fik deres Korn malet. Paa Bagvæggen er der et stort Vægskab, hvor Brændevinsflasker, Kopper og Krus havde deres Plads, saaledes at Møllens Kunder kunde faa en Bid Brød og en Taar. En Dør fører ud til Køkkenet med det aabne Ildsted, Bordskabet og det kønne blomstermalede Skænkeskab, denne Blomstermaling, der er et saa karakteristisk Udtryk for Fynboens farveglade, muntre Sind. Medens Bryggerset i Gaardene sædvanligt laa i Forbindelse med Køkkenet, er det her placeret under Køkkenet, nede i Kælderen, og her er ogsaa opmuret den store Bagerovn af Lersten, der skulde sørge for Gaardens Brødforsyning.

Mølleren var en holden Mand, der havde Raad til at gøre lidt mere Stads af sin Bolig end Byens andre Folk. Derfor er hans Stor-

stue forsynet med store Skabe og Kister fra 1700'ernes Slutning, og paa Væggen hænger Skilderier, baade Farvetryk og Oliebilleder.

Foruden Mølleri havde han ogsaa Røgeri. Den store Røgovn er opført i et Rum, hvortil der er Adgang fra Porten.

Medens Bygningerne fra Gaardsiden fremtræder som enetages Huse, er Stuehuset ud mod Haven en anseligt toetages Bygning, hvis Bindingsværk giver en dekorativ Virkning.

Bag Vandmøllen ligger Davinge Møllens Have og her er rejst

5. Havehuset fra Riisingsminde.

I Tiden omkring 1800 trængte en ny Mode igennem i Havekunsten. Barokkens Haver med de lige, klippede Hække, der ikke tillod noget Træ at udfolde sig uhæmmet, blev afløst af den engelskprægede, romantiske Have, som passede saa godt til en Tid, hvor Hyrder og Hyrdinder muntrede sig, og hvor Buskadser og smaa intime Lysthuse med søde og tankevækkende Navne skabte den Idyl og Romantik, som Tiden sværmede for. Rigt udfoldet i Herregaardshaverne naaede denne Mode i mere grov Form frem til Præstegaarde og større Proprietærers Haver. Saaledes er dette Hus et Minde om hin Tid. Det har ligget ved Gaarden Riisingsminde tæt Øst for Odense. I Midtersalen har man kunnet samle Gæster omkring en Forfriskning, og op til denne Sal støder to smaa Kabinetter.

6. Festpladsen.

Paa Vejen fra Davinge Vandmøllens Have passerer man Festpladsen, der Sommeren igennem benyttes til Stævner, Folkedanse, Orkesterkoncerter og Friluftsskuespil. Ca. 5000 Mennesker kan i disse smukke Omgivelser overvære, hvad der foregaar paa Scenen. Fra Pladserne er der Udsigt over Odense Aa og Engen imellem Fruens Bøge og Hunderup Skov.

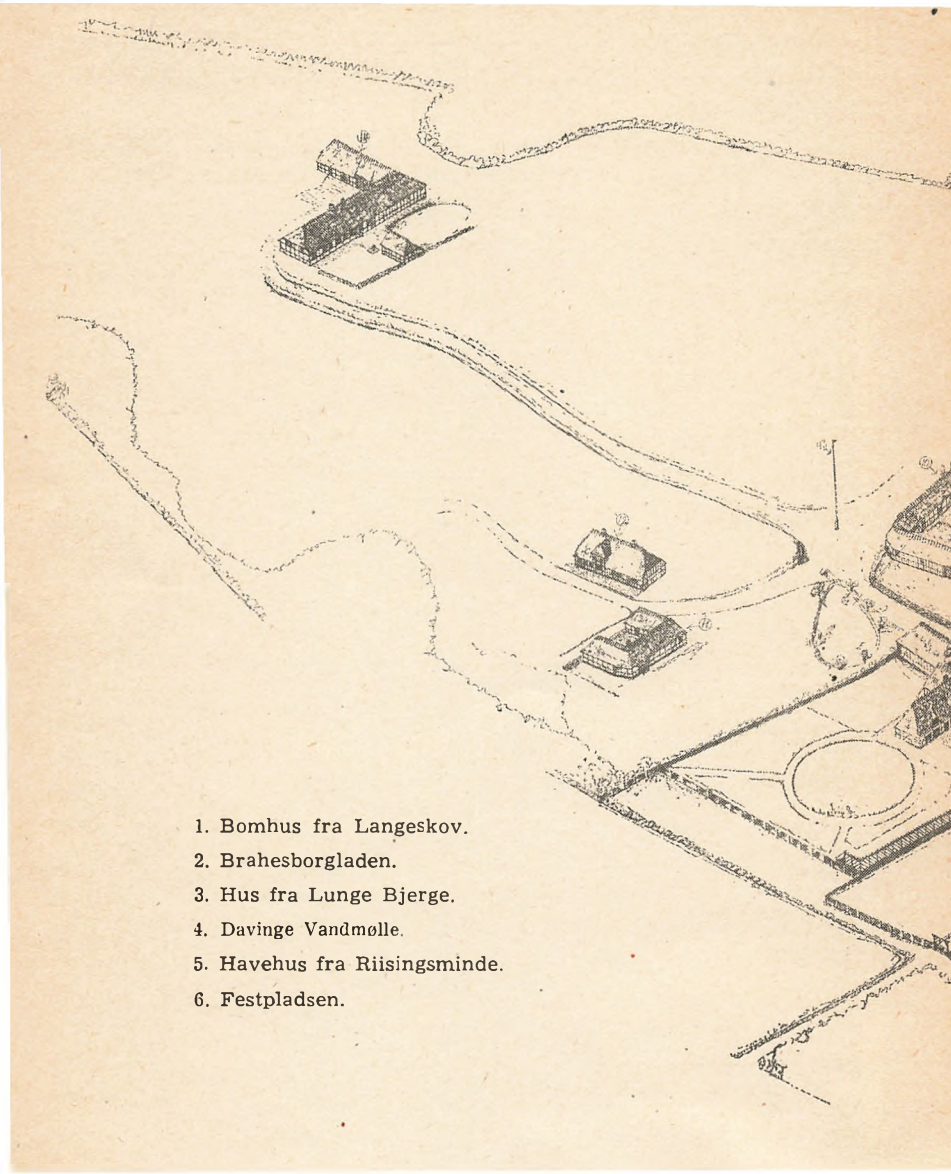
Vandringen fortsætter ad Vejen op til

7. Maderup Vindmølle.

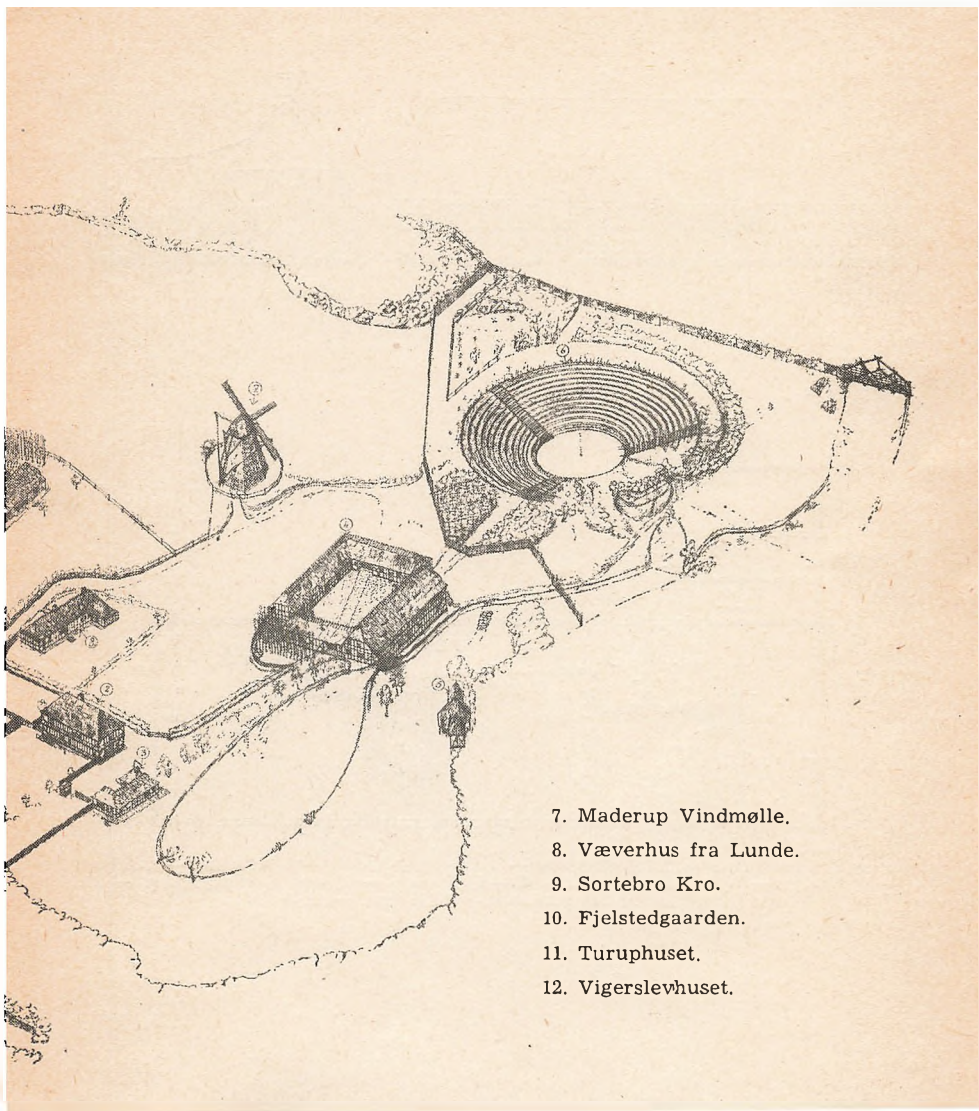
I Løbet af faa Aar vil de sidste Vindmøller være forsvunden. Elektrisk drevne Kværne trænger igennem. De store Møllebygninger ligger ubrugte hen som Ruiner.

Denne Mølle er en hollandsk Mølle fra Maderup. Grundplanen er ottekantet og i Møllen er der tre Lofter. I det nederste Rum er opstillet tre Sigter. Paa Loftet derover findes Franskkværn til Hvedemel, Rugkværn, Grutkværn, Havrevalse og — naturligvis — Boghvedekværn. Vingerne bringes i Stilling ved, at hele Hatten drejes ved et Spil.

Som Møllen staar i Nærheden af Davinge Vandmølle giver den et rigtigt Billede af Møllekomplekset. Ogsaa Mølleren i Davinge Vandmølle havde i sin Tid en Vindmølle, saaledes at han baade kunde udnytte Vinden og Vandkraften.

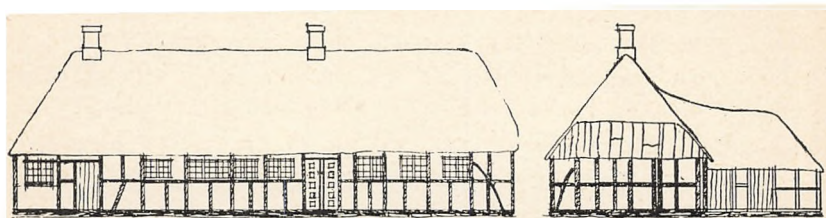
-
1. Bomhus fra Langeskov.
 2. Brahesborgladen.
 3. Hus fra Lunge Bjerge.
 4. Davinge Vandmølle.
 5. Havehus fra Riisingsminde.
 6. Festpladsen.

LANDSBY PLAN

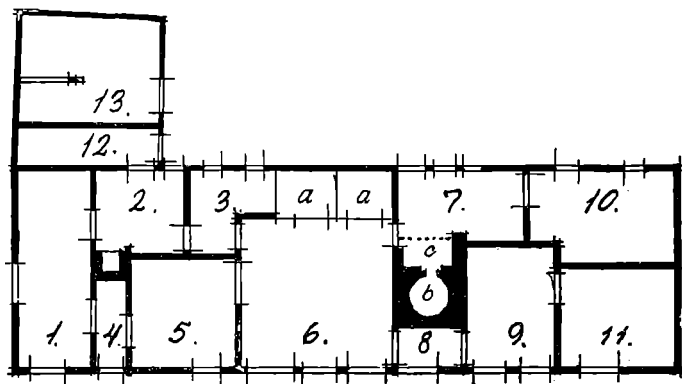
7. Maderup Vindmølle.
8. Væverhus fra Lunde.
9. Sortebro Kro.
10. Fjelstedgaarden.
11. Turuphuset.
12. Vigerslevhuset.

Væverhus fra Lundo.

Mod Syd

Mod Øst

1. og 2. Aftægtsstuer — 3. Spisekammer — 4. Forstue — 5. Stue — 6. Vævestue — a. Alkove
 — 7. Køkken — b. Bagcovn — c. Ildsted — 8. Forstue — 9. og 11. Aftægtsstuer — 10.
 Huggehus og Brændselsrum — 12. Udhus — 13. Stald.

8. Væverhuset fra Lunde.

Ad Møllevejen kommer man frem til Væverhuset fra Lunde. I en Beskrivelse af Odense Amt fra 1843 hedder det „Fremfor alle Egne i Fyen udmærker sig Sletten ved den store Mængde af Lærreder, Vadmel, Dynevaar, Hvergarn, o. s. v., som her i hvert Hus og hver Gaard produceres, hvoraf en stor Deel, som bekendt afsættes paa Markederne i Odense, hvor de købes af Prangere og Kjøbmænd fra København, Lolland og Jylland“. Denne Husflid var ejendommeligt for Nordfyn helt siden Midten af 1700'erne, og det var ikke sjældent, at en Husmand kunde bringe 100 til 200 Alen Tøj til Marked.

Som et Minde om denne fynske Væveindustri er dette Hus rejst. Man træder ind ad den lave Dør og kommer straks til venstre ind i Væverens Stue, hvor Væven behersker Rummet. Bagvæggen er optaget af de to Alkover med de svære, hjemmevævede Dynere, der forøvrigt ligesom de fleste andre af Dynerne i de forskellige Bygninger er Gaver fra de fynske Sogneraad til Landbygningsmuseet.

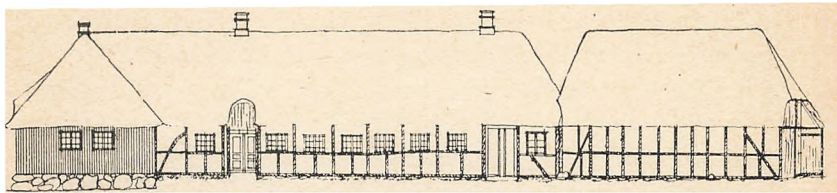
Fra Væverstuen fører en Dør videre frem til en lille, beskeden Opholdsstue, hvor Bordet, et Par Stole og Kakkellovnen udgør Møblementets Hovedbestanddele. Rokken, der er det nødvendige Inventar i ethvert Bondehjem, staar ved Ovnens, og paa Væggen hænger primitive Billeder.

Køkkenet er mere end beskedent med det aabne Ildsted og de faa Redskaber, der var nødvendige til Husførelsen, men Væggene er yndefuldt dekorerede i blaa og røde Farver. Det klarede man ved at udskære en Kartoffel i det ønskede Mønster og dyppe den i Farverne.

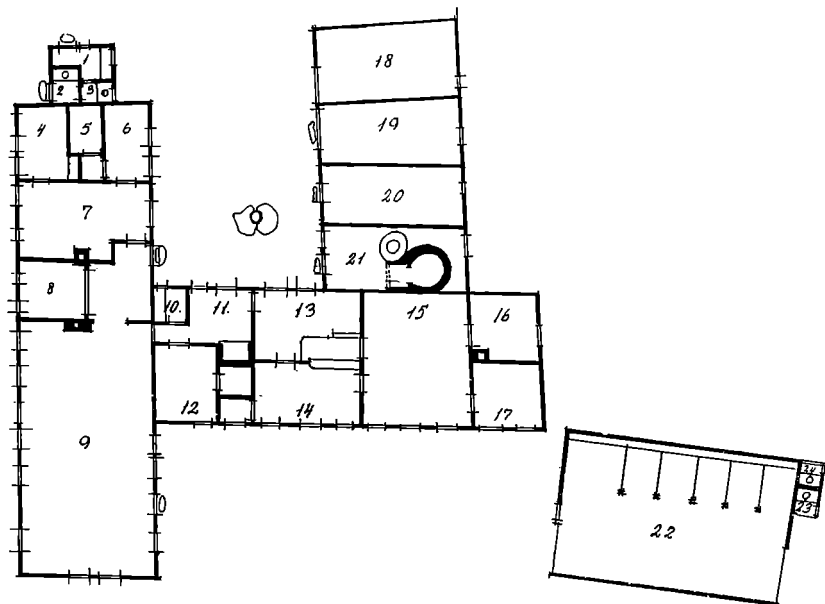
Saa lille Huset er, har det dog været benyttet til Beboelse for to Familier. Fra Indgangsdøren kommer man tilhøjre ind i en lille toværelses Lejlighed; det forreste Rum er indrettet til Opholdsstue. Under Vinduet staar Slagbænken og ved Væggen Klokken. Bag denne Stue er Sengekammeret med den store Udtræks seng.

Ved at følge Vejen videre kommer man til

Sortebro Kro.

Mod Vest

- 1.—3. Mænd — 2. Kvinder — 4. Smørrebød — 5. Motorrum — 6. Opvask — 7. Køkken — 8. Buffet — 9. Restauration — 10. Spisekammer — 11. Køkken — 12. Stue — 13. Sengekammer — 14. Krostue — 15. Storstue — 16.—17. Gæsteværelse — 18. Brænde — 19. Lo — 20. Kælder — 21. Bryggers — 22. Rejselade — 23.—24. W. C.

9. Sortebro Kro.

Den laa oprindelig 10 km nord for Svendborg ved Landevejen, der førte fra Nyborg til Bøjden paa Horne Land, hvorfra der var Overfart til Sønderjylland. Bygningen blev opført i 1807 og fra omkring 1840 er den indrettet til Kro. Som saadan blev den benyttet til ca. 1925. Ad den nordre Indgangsdør kommer man ind i Skænkestuen, hvor det svære Egebord og Bænkene giver Rummet sit Præg. De lette, trebenede Stole med de halvrunde Sider og de smukt udskaarne Rygge var typiske for Sydfyn og de sydfynske Øer. Ved Bagvæggen staar Skænken og bag den Hylderne med Flasker og Glas parate til at betjene Gæsterne. En Dør fører videre ind i Storstuen, der ligesom Skænkestuen har været benyttet til Servering for Gæster. De store Kister med Blomstermalingen benyttedes til Opbevaring af Lagner og Dækketøj. Endelig fører en Dør videre frem til Gæstekammeret, hvis Vindue er sikret med Jerngitter mod Ind- og Udbrud.

Bag Skænkestuen er Kromandens lille Opholdsstue, hvor der i sin Tid ogsaa har været en Alkove. Endelig kommer man derfra til det lille Køkken og yderligere til en Stue, der har tjent som Sovekammer. I et lille, tilstødende Rum uden Vinduer var Børnenes Seng opstillet, og 3—4 Børn havde her deres Sengeleje.

I Sortebro Kros Nordfløj var i sin Tid Kammer til rejsende Svende samt Stald. Nu er Fløjen indrettet til Serveringslokale, hvor Museets Gæster kan stille deres Sult og slukke deres Tørst.

10. Fjelstedgaarden.

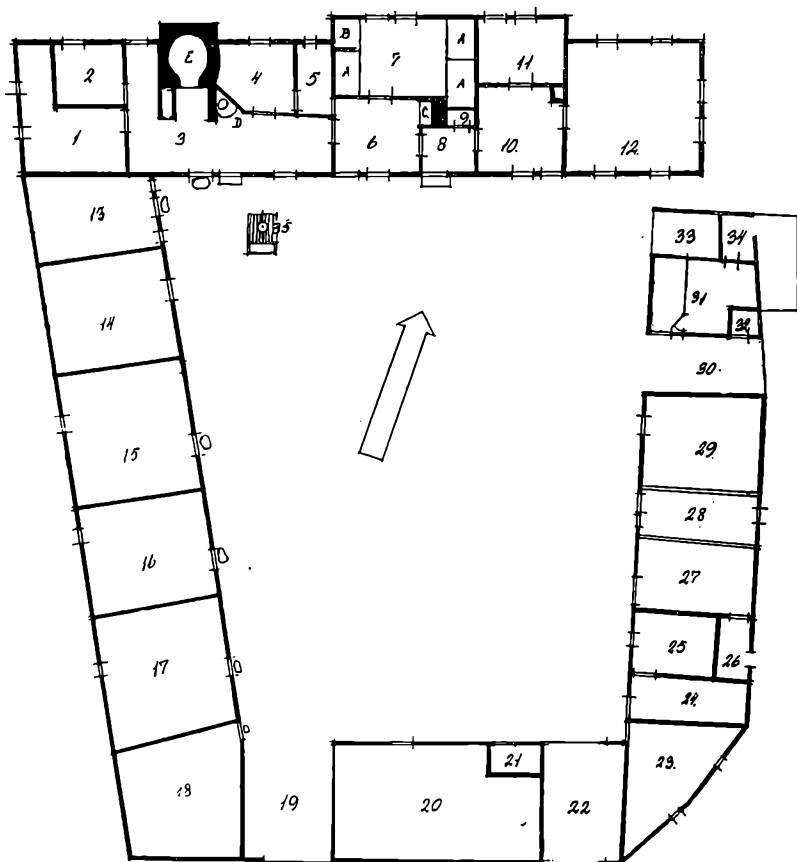
Her staar vi ved en af Museets interessanteste Bygninger. Vi gaar ind i Vestladen og bemærker den ejendommelige Tagkonstruktion. Taget bæres af en Række svære Egestolper, der gaar fra Gulv til Tagaasen. De bærer Tagaasen og dermed hele Taget. Det er Suler; Ordet er et gammelt nordisk Ord, der har samme Tydning som Ordet „Søjle”. Bygningsformen er typisk for Fyn, og navnlig Vestfyn. Den har Rødder i Fyns Jord tilbage til Oldtiden.

Stuehuset har sin særlige Tiltrækning derved at Størstedelen af Indboet hidrører fra Gaarden. Gennem Bryggersdøren kommer man ind i Bryggerset, hvor man i det aabne Ildsteds Bagvæg gennem

Sulegaard fra Fjelsted.

Stuehus mod Syd

1. Ølkammer — 2. Pige-kammer — 3. Bryggers — 4. Mælkekammer — 5. Spisekammer — 6. Køkken — 7. Sovkammer m. Alkover — 8. Forstue — 9. Skab — 10. Mellemstue — 11. Havestue — 12. Storstue — 13. Ruggulv — 14. Tærskelo — 15. Havregulv — 16. Byggulv — 17. Tærskelo — 18. Følbox — 19. Port — 20. Kostald — 21. Hønselus — 22. Port — 23. Faaresti — 24. Huggehus — 25. Karlekammer — 26. Rum til Hakkelse — 27. Stald — 28. Fodergang — 29. Stald — 30. Port — 31. Svinesti — 32. W. C. — 33. Vognport — 34. Svinesti — 35. Post — A. Alkove — B. Skab — C. Ildsted — D. Grukedel — E. Bageovn.

en Aabning ser ind i den store Bagerovn. Naar der skulde bages, blev der gjort Ild inde i Ovnen, og man fyrede til den var gennemvarm. Asken blev derpaa raget ud, Ovnen blev fejlet, og det var ikke noget behageligt Arbejde. Derpaa blev Brødene sat ind med en Skydsel og stod der, til de var bagt. Ildstedet har yderligere Forbindelse med Ovnen til Rygning og Malttilvirkning. Fra Bryggerset er der Adgang til Køkkenet. Man mærker, at det er velhavende Folk, der har haft Bolig her. Paa Langbordet ligger Smørebrædter og paa Væggene hænger Kobber og Messingtøj, som brugtes til Husholdningen. I Tallerkenrækken sidder Ler- og Fajancefade.

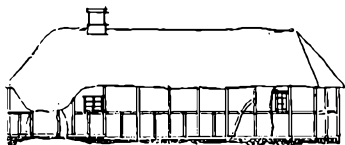
Bag Køkkenet ligger Sengekammeret med Alkover i hver Ende. Det ene Sæt Alkover er forsynet med Døre, saaledes at man om Natten kunde lukke af for Omverdenen. I den anden Alkove findes et lille Skab til Opbevaringssted for Værdipapirer og Brændevinsflaske. Sengevarmeren paa Krogen tjente baade til Pynt og Nytte.

Gennem Opholdsstuen med Møbler fra ca. 1750 kommer man ind i den rummelige og lyse Storstue, hvor Kister, Bord, Chatol og Amagerhylde (Pyramidehylde) og paa Endevæggen de store Klædeskabe taler om Familiens solide Velstand.

I Fjelstedgaardens Østlænge er der Stald, hvor nu Landbygningsmuseets Besætning af Heste, Køer, Faar, Geder og Grise har til Huse. Møddingen midt paa Gaardspladsen ligger bekvemt for Arbejdet i Stalden, men er i Sommertiden det hyggelige Udklækningssted for Fluere og andet Skab. Udenfor Gaardens Vestlænge er der en Humlehave; Humlens grønne Ranker snor sig om Sommeren om de lange Stager. Ved enhver Gaard paa Vestfyn, og navnlig i Brenderupegnen havde man efter Tiden omkring 1700 de store Humlehaver, og Humlen blev solgt over hele Fyn og Dele af Jylland af omvandrende Handelsmænd.

Fra Fjelstedgaarden fortsætter man forbi den over 20 Meter høje Majstang til

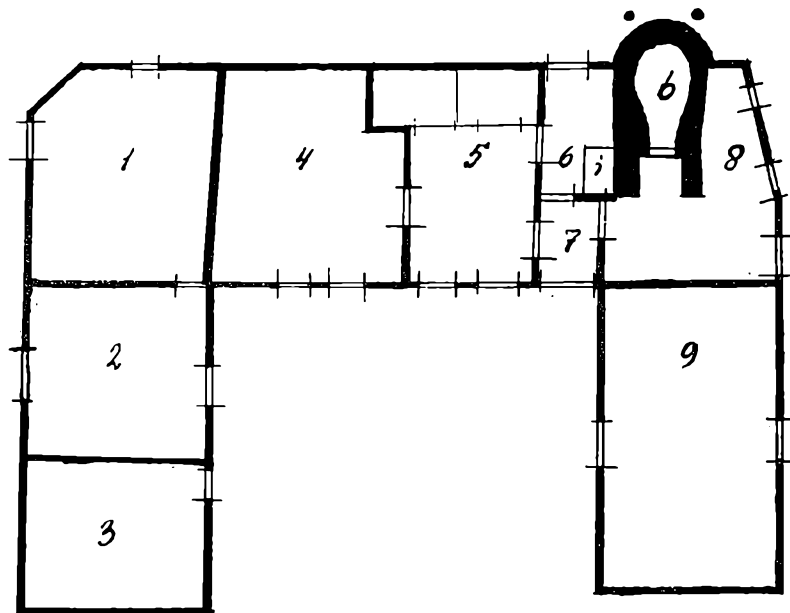
Hus fra Turup Mark.

Mod Nord

Mod Syd

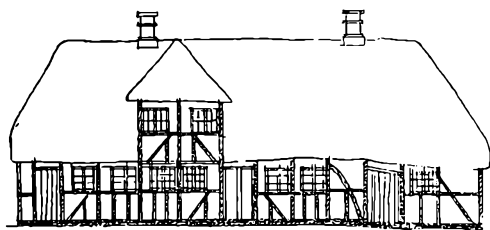
1. Lade — 2. Lo — 3. Svinesti — 4. Storstue — 5. Alkovestue — 6. Køkken — 7. Forstue — 8. Bryggers — 9. Stald — i. Ildsted — b. Bageovn.

11. Turuphuset.

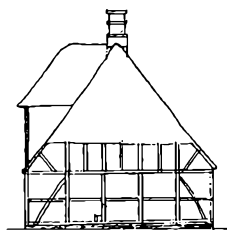
Det er et lille trelænget Husmandssted fra Assensegnen, hvis Grundplan er praktisk og simpel. I Vestlængen og Østlængen findes Stald og Lo og Huggehuse. Den forbindende Længe dannes af Stuehuset. Fra Døren kommer man direkte ind i Opholdsstuen med Alkover paa Bagvæggen og videre frem til den beskedne Storstue. Til den anden Side ligger Køkken og Bryggers.

Udvendig er dette Hus paa Stuehusets Væg beklædt med Straa for at skærme de lerklinede Vægge mod Fugtighed og Slud.

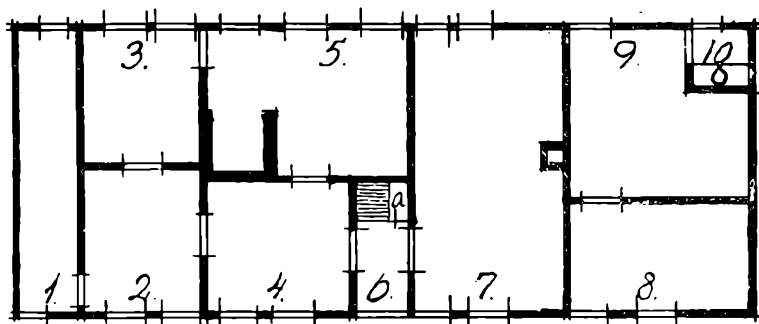
Hus fra Vigerslev.

Mod Øst

Mod Nord

1. Brændselsrum — 2. Soveværelse — 3. Børneværelse — 4. Dagligstue — 5. Køkken — 6. Gang — a. Sandskab og Trappe — 7. Herskabs Stue — 8. Træskoværksted — 9. Brændsel og Svinesti — 10. W. C.

12. Vigerslevhuset.

Vandringen afsluttes med et Besøg i Vigerslevhuset, et Husmandssted, som i sin Tid hørte under Margaard. Det laa over for Vigerslev Kirke, og naar Herskabet kom til Kirke, tog det ind her for at klæde sig om til Kirkegangen. Yderligere er der en lille Beboelse og i den nordre Del af Huset et Træskomagerværksted, hvis Beholdning af Redskaber stammer fra Refsvindinge.

*

Saa vidt er Landbygningsmuseet „Den fynske Landsby” fremme i Sommeren 1947. Men færdigt er det endnu ikke. I Løbet af de nærmeste Maaneder vil den ejendommelige enlængede Gaardtype, der endnu er bevaret paa Ærø, blive repræsenteret ved den smukke Gaard, Hulegaarden, fra Marstaleggen. Et Hospitalshus fra Katterød venter paa at blive flyttet ind, et firlænget Husmandshus fra Melby ved Assens, en Præstegaard og en stor, firlænget Gaard fra Nordfyn er ogsaa sat paa Planen. Alle Bygningstyper fra Fyn vil man søge at samle, og til Løsning af denne Opgave paakalder man alle interesseredes Hjælp. Ikke mindst er Museet taknemmelig for at faa Indbo fra fynske Bondehjem, og man er taknemmelig for enhver Gave stor eller lille.

